

ULUSLARARASI
BALKANLARDA
SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

*"Balkanlarda
Sürdürülebilir İşbirliği"*

8

INTERNATIONAL
SOCIAL SCIENCES CONGRESS
in the BALKANS

*"Sustainable Cooperation
in the Balkans"*

6-11 Eylül 2017
Köstence
ROMANYA

BİLDİRİLER KİTABI PROCEEDINGS BOOK

EDİTÖRLER / EDITORS

Prof. Dr. Recai COŞKUN

Yrd. Doç. Dr. Sevda Yaşar COŞKUN

Yrd. Doç. Dr. Samet GÜNER

www.balkankongre.org

ISBN: 978-605-4735-96-9

**8. ULUSLARARASI BALKANLARDA
SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ**

**6-11 Eylül 2017
Köstence / ROMANYA**

"Balkanlarda Sürdürülebilir İşbirliği"

Bildiriler Kitabı

Editörler:

**Prof. Dr. Recai COŞKUN
Yrd.Doç.Dr. Sevda Yaşar COŞKUN
Yrd.Doç.Dr. Samet GÜNER**

ISBN: 978-605-4735-96-9

Aralık 2017

KONGRE KOORDİNATÖRÜ

Prof. Dr. Recai COŞKUN, Sakarya Üniversitesi

KONGRE DÖNEM KOORDİNATÖRÜ

Prof. Dr. Enver AYDOĞAN, Gazi Üniversitesi

DANIŞMA KURULU

Prof.Dr. İbrahim USLAN, Gazi Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Sorin RUGINA, Ovidius Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Muzaffer ELMAS, Sakarya Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Esra HATİPOĞLU, Nişantaşı Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Musa YILDIZ ,Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Prof.Dr. Muhammet GÜVEN, Erciyes Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Erhan TABAKOĞLU, Trakya Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr.Düsen KASEINOV, TÜRKSOY Genel Sekreteri

Sn. Közhan YAZGAN, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı

Prof. Dr. Fatma AYZAZ, TÜBAV BAŞKANI

Prof.Dr. Recai COŞKUN, TUR-DAY Başkanı

Dr. Serdar ÇAM, TİKA Başkanı

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. A. Asuman AKDOĞAN, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Ünal, Erciyes Üniversitesi

Doç. Dr. Ali TAŞ, Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Mahmut HIZIROĞLU, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Doç. Dr. Kazım Ozan ÖZER, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Sevda Yaşar COŞKUN, Sakarya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Umut Sanem ÇİTÇİ, Sakarya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. İhsan Hakan SELVİ, Sakarya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Samet GÜNER, Sakarya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Serdar ORHAN, Sakarya Üniversitesi

Öğr. Gör. Gökhan GÜRLER, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Muhammet Kürşad UÇAR

Arş. Gör. Oğuzhan ÖZTÜRK, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Yasemin BAŞMANAV, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Nazlı ALBAYRAK CEYLAN, Sakarya Üniversitesi

Sn. Vildan YÜZDAĞ, Sakarya Üniversitesi

Sn. Bayram BOLEL, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Cihat ERBİL, Gazi Üniversitesi

Arş. Gör. Emre Burak EKMEKÇİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Arş. Gör. Gülfiz ERGİN DEMİRDAĞ, Gazi Üniversitesi
Dr. Adrian-Alexandru HERȚA, Ovidius Üniversitesi
Dr. Gabriel Stelian MANEA, Ovidius Üniversitesi
Metin ÖMER, Hacettepe Üniversitesi ve Ovidius Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. A. Asuman AKDOĞAN, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Adas JAKUBAUSKAS, Mykolas Romeris Üniversitesi, Litvanya
Prof. Dr. Admir MURATOVIĆ, International University of Novi Pazar, Sırbistan
Prof. Dr. Adnan ÇELİK, Selçuk Üniversitesi
Prof. Adrian Constantin ENACHE, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Dr. Ahmet AKSOY, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Baran DURAL, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ahtem CELİLOV, Kırım Ekonomi Üniversitesi, Kırım-Ukrayna
Prof. Dr. Alaettin YALÇINKAYA, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ali AKSOY, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Fuat ALICI, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Alptekin SÖKMEN, Gazi Üniversitesi
Prof. Ana-Maria MUNTEANU, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Dr. Arber ÇELİKU, Tetova Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. Atılhan NAKTİYOK, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ayhan GENÇLER, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bećir KALAČ, International University of Novi Pazar, Sırbistan
Prof. Dr. Bekir BULUÇ, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Ćamil SUKIĆ, International University of Novi Pazar, Sırbistan
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Cem UZUN, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal ZEHİR, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ, Atatürk Üniversitesi
Prof. Diane Paula VANCEA, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Elena Cerasela SAPTARIU, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Dr. Enver AYDOĞAN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Erman COŞKUN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Fadil HOCA, International Vision University, Makedonya
Prof. Dr. Fatih KİRİŞÇİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ferit KULA, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ganite KURT, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Giray Saynur BOZKURT, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. H. İbrahim BÜLBÜL, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Habib YILDIZ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan POYRAZ, Mimar Sinan Üniversitesi
Prof. Dr. Halit KESKİN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk SELVİ, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan TUTAR, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Havva SELÇUK, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hayriye ATİK, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Hilmi ÜNSAL, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH, Erciyes Üniversitesi
Prof. Ion BOTESCU, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İlker ALP, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan MORİNA, Priştine Üniversitesi, Kosova
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ARICI, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kazım SARIKAVAK, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Konstantin TAUŞANCI, Komrat Devlet Üniversitesi, Moldova
Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Kutluk Kağan SÜMER, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Levent ÇITAK, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. M. Engin DENİZ, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. M. Şükrü AKDOĞAN, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet GÜROL, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÖCAL, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sezai TÜRK, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TOPLU, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Mehmet YÜCE, Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Melek ÖZYETGİN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa AKAL, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TAŞLIYAN, Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat AYPEK, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nisfet UZAY, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin PARILTI, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan ÇOBAN, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Osman GASHİ, Priştine Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Faruk İŞCAN, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Özen TOK, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Rabia SARIKAYA, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan ARMAĞAN, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan ŞENGÜL, Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Recai COŞKUN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi KILIÇ, Niğde Üniversitesi
Prof. Dr. Reshat QAHİLİ, Tetova Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. Ridvan CANIM, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Sadık ÇUKUR, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Sadi UZUNOĞLU, Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Sait ÖZTÜRK, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat KUÇI, Priştine Üniversitesi, Kosova
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin TOGAY, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Selim AREN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar ALTINOK, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Serpil AĞCAKAYA, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Suna AĞILDERE, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Şaban KAYIHAN, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Şaban UZAR, Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Vahit TÜRK, İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Vasile DRAGHICI, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Yakup ÇELİK, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Yonca ANZERLİOĞLU, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Yonca GÜROL, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Zikri TURAN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Zuhâl YÜKSEL, Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Abdülmecit NUREDDİN, International Vision University, Makedonya
Doç. Dr. Ahmet ALBAYRAK, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Ali SELÇUK, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Ali TAŞ, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Aykut GÖKSEL, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Yiğit ŞAKAR, İsanbul Arel Üniversitesi
Doç. Dr. Begahmet ABUSEYTOV, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Belgin AYDINTAN, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Cevdet KIRPIK, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Emanuel PLOPEANU, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Doç. Dr. Ergün ÖZTÜRK, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan Turan DEMİREL, Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Eyüp SALLABAŞ, Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan YAYLI, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Kasım KARAMAN, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan GLL, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Leniyara CELİLOVA, Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi, Kırım-
Ukrayna
Doç. Dr. Murat ÇETİNKAYA, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Nadir ÇELİKÖZ, Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Nursaule AYTBAEVA, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Ozan YILMAZ, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Özer KÖSEOĐLU, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Raqif KASIMOV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Doç. Dr. Selim Hilmi ÖZKAN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Serdar GÜLENER, Sakarya Üniverstesi
Doç. Dr. Serdar SAĐLAM, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Turhan ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz ERİŞEN, Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Yeter Demir USLU, Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Z. N. ARICOVA, Komrat State University, Moldova
Doç. Dr. Mehmet Ferhat ÖZBEK, Gümüşhane Üniversitesi
Doç. Dr. Ergin JABLE, Priştine Üniversitesi
Doç. Dr. Fariz AHMADOV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Doç. Dr. Glsemın HAZER, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Hayrettin ZENGİN, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. K. Ozan ÖZER, Nişantaşı Üniversitesi
Doç. Dr. Köksal ŞAHİN, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut HIZIROĞLU, Sosyal Bilimler Üniversitesi

Doç. Dr. Yasin ŞEHİTOĞLU, Yıldız Teknik Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ali KIRKSEKİZ, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Adem AKBIYIK, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Adnan DOĞRUYOL, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Adriana-Claudia CITEIA, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yağmur ERSOY, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bülent AKAR, Trakya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cevdet ŞANLI, Yıldız Teknik Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kazım YILDIRIM, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kamil TAŞKIN, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Levent DOĞAN, Trakya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mircea MARICA, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Yrd. Doç. Dr. Mustafa HATİPLER, Trakya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Neriman HASAN, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Yrd. Doç. Dr. Raluca PETRE, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Yrd. Doç. Dr. Recep YILMAZ, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Rodica STOICA, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Yrd. Doç. Dr. Sevda Yaşar COŞKUN, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Suat KOL, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Umut Sanem ÇİTÇİ, Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Xhelajdin ZUMBERAJ, Priştine Üniversitesi, Kosova
Dr. Edil TOLEGENOV, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Dr. Gabriela GHEORGHIU, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Dr. Mihaela-Ştefania IVĂNESCU, Ovidius Üniversitesi Romanya
Dr. Oqtay GULİEV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Pápai GÁBOR, Kaposvári Egyetem, Macaristan
Dr. Răzvan-Victor PANTELIMON, Ovidius Üniversitesi Romanya
Dr. Şahin AKBEROV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Varga JÓZSEF, Kaposvári Egyetem, Macaristan
Dr. Elshan BAGİRZADEH, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

SUNUŞ

Tamamı Balkan ülkelerinde ve genellikle tarihe dokunulan şehirlerde gerçekleşen sekiz uluslararası kongre ile Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, alanında öncü olduğunun farkında, alçakgönüllü ama azimli ve kararlı yürüyüşüne devam etmektedir. Bu bağlamda **8. Uluslararası Balkanlar'da Sosyal Bilimler Kongresi** 6-11 Eylül 2017 tarihlerinde Romanya'nın Köstence şehrinde bulunan Ovidius Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleşti. Kongreye Türkiye'nin değişik üniversitelerinden ve Romanya ve Kırım'dan 90'ın üzerinde akademisyen katıldı. Verimli sunumlar ve tartışmalarla iki tam gün süren oturumlar gerçekleştirildi.

Kongre başından beri savunduğu temel ilkelerini terk etmeden sürekli olarak daha iyiyi aramaya devam ediyor. Kongre sunum süresi genellikle bir buçuk gün iken iki güne çıkarıldı. Bu sayede paralel oturum sayısı azaltıldı ve sunumlar için ayrılan süre uzatıldı. Sonuçta sunumların yapıldığı salonlarda dinleyici sayısı arttı ve bildiriler hakkında daha verimli tartışmalar yapılabildi.

Kongreye Türkiye'nin farklı üniversitelerinden katılımcı bulmakta sorun yaşanmazken Balkan ülkelerinden ve diğer ülkelere bu çeşitliliği henüz arzu ettiğimiz düzeye taşıyabilmiş değiliz. Bu konuda çalışmalarımız sürecek.

Kongrenin temel iddialarından birisi olan "Balkanlar'da dillerinden birisi Türkçe olan bir uluslararası kongre, bir kongreden çok daha fazlasıdır" Romanya'daki izlenimlerimizle bir kere daha doğrulanmış oldu. Farklı bölgelerdeki Türk ve Müslüman topluluklarla iletişim kurduk. Babadağ'da Sarı Saltuk atanın, Bükreş'te ise Türk şehitliğinde yatan şühedanın ve soydaşlarımızın manevi huzurlarına çıktık. Uzak geçmişten günümüze uzanan muhteşem bir hikâyenin tanıkları olduk, Tuna nehri ile göz göze geldik...

Kongreye çok sayıda Üniversite ve kuruluş destek verdi. Ovidius Üniversitesi ev sahipliğini yaptı. Sakarya Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Nişantaşı Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi kongre ortakları olarak farklı katkılar yaptılar. TUR-DAY, TİKA ve TÜBAV destek veren kuruluşlar oldu. Kongreye Nişantaşı Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Esra Hatipoğlu ve Trakya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erhan Tabakoğlu bizzat katıldılar. Türkiye Cumhuriyeti Bükreş Büyükelçisi Sayın Osman Koray Ertaş, Köstence Başkonsolosu Sayın Uygur Mustafa Sertel ve TİKA Bükreş Koordinatörü Hacı Ahmet Daştan kongre süresince kafilemize her türlü desteği sağladılar. Müteşekkirimiz.

Kongre dönem koordinatörü Prof. Dr. Enver Aydoğan kongrenin ön hazırlıklarından başlayarak sonlanmasına kadar her aşamada emek verdi. Kongre Düzenleme Kurulu Üyeleri Prof. Dr. A. Asuman Akdoğan, Prof. Dr. Mustafa Ünal, Doç. Dr. Ali Taş, Doç. Dr. Mahmut Hızıroğlu, Doç. Dr. Kazım Ozan Özer, Yrd. Doç. Dr. Sevda Yaşar Coşkun, Yrd. Doç. Dr. Umut Sanem Çitçi, Yrd. Doç. Dr. İhsan Hakan Selvi, Yrd. Doç. Dr. Samet Güner, Yrd. Doç. Dr. Serdar Orhan, Öğr. Gör. Gökhan Gürler, Arş. Gör. Oğuzhan Öztürk, Arş. Gör. E. Burak Ekmekçioğlu ve Arş. Gör. Gülfiz Ergin Demirdağ, Dr. Adrian-Alexandru Herța, Dr. Gabriel Stelian Manea ve Sayın Metin Ömer Kongre öncesinde ve süresince faaliyetlerin kusursuz şekilde işlemesi için her türlü çabayı gösterdiler. Kongrenin bu aşamaya gelmesini sağlayan şey "gönüllülüktür", gönülünü bu işe koyan herkese minnettarız.

Prof. Dr. Recai COŞKUN
Kongre Koordinatörü

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: İŞLETME, YÖNETİM VE GİRİŞİMCİLİK

TÜRK AKADEMİK YAZINININ BALKANLARA İLGİSİ: İŞLETME YÖNETİMİ ÜZERİNE YAPILAN TEZLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	1
Yasin ŞEHİTOĞLU	
ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ KİTAPLARI ARAŞTIRMACILARA NE KADAR YOL GÖSTERİYOR?	14
Umut Sanem ÇİTÇİ, Oğuzhan ÖZTÜRK	
TİP-1 VE TİP-2 BULANIK MANTIK TABANLI ÇALIŞAN WEB TABANLI LİKERT VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	27
Mesut BİYAN, Hüdaverdi BİRCAN	
POZİTİVİZMİN HALLERİ: SOSYAL BİLİMLERDE POZİTİVİSTVE ANTI-POZİTİVİST OKUMALARDAN YÖNTEMBİLİMSEL ÇIKARIMLAR.....	36
Recai COŞKUN	
ÇALIŞMA AHLAKININ İŞ PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ; SEKTÖRLER ARASI KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA.....	67
Suudan Gökçe GÖK	
SMART CITIES AS MAJOR SOCIAL (ECO) SYSTEMS -CULTURAL AND TECHNOLOGICAL CHANGES THAT SHAPE ENTREPRENEURIAL SUCCESS, PUBLIC VALUES AND COMMUNITY ISSUES	78
Ana Maria MUNTEANU, Ada CODĂU, Valentin VANGHELESCU	
KÜRK MANTOLU MADONNA'DA AİLE İŞLETMECİLİĞİ İZLERİ	80
Gülfiz Ergin DEMİRDAĞ, Ahmet DEMİRDAĞ	
TÜRK TOPLULUKLARI ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİMLERİ: ÇOK BOYUTLU BİR KARŞILAŞTIRILMA	85
Aykut GÖKSEL, Belgin AYDINTAN	
DIŞ TİCARET GİRİŞİM FARKINDALIĞI VE DIŞ TİCARET GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	96
Ahmet Yağmur ERSOY, Metin SAYGILI	
YOKSUL YANLI TURİZM YAKLAŞIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	110
Serap SERİN KARACAER, Ayşe Nevin SERT, Yüksel ÖZTÜRK	
DENEYİME DAYALI TURİSTİK ÜRÜN KULLANIMI: BOTEL ÖRNEĞİ	115
Lütfi ATAY, Buse ÇETİ	
EKO-YENİLİK UYGULAMALARININ SOSYAL VE ÇEVRESEL PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	120
A. Asuman AKDOĞAN, Ayşe CİNGÖZ	
DOĞUŞTAN KÜRESEL İŞLETME OLMAK NIÇİN ZORDUR? ENGELLERİN TESPİTİNE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA	132
Umut Sanem ÇİTÇİ, Ahmet Yağız ÇALIŞ	
ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÖRGÜTSEL ŞİNİZM DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: GAZİ ÜNİVERSİTESİ MESLEK YÜKSEKOKULLARI ÖRNEĞİ	145
Gökçen ŞENEL, Gül Kadriye KARAKAYA EREN, Esra ÖZCAN GENÇER	

LİDERLİK TARZININ YENİLİKÇİLİK TÜRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: ÖRGÜTBÜYÜKLÜĞÜNÜN DÜZENLEYİCİ ROLÜ.....	156
Mahmut HIZIROĞLU, Abdulkadir GÜMÜŞ	
İŞYERİNDE ZORBALIK VE İŞTEN AYRILMA NİYETİ: ÜCRET DÜZEYİ TATMİNİNİN DÜZENLEYİCİ ETKİSİ	172
Emre Burak EKMEKÇİOĞLU, Enver AYDOĞAN	
TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA PLANLARINDA BİLİM VE TEKNOLOJİYE İLİŞKİN YÖNELİMLER VE EĞİTİM	179
Demet SOMUNCUOĞLU ÖZERBAŞ	
BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIMINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLERİN İHRACAT ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	187
Tülay DEMİRALAY, Özdemir YAVAŞ, İlkay DEMİRALAY	
İŞ SÖZLEŞMESİ TÜRLERİNİN TURİZM SEKTÖRÜNDEKİ GÖRÜNÜMLERİ VE İŞÇİ GÖÇLERİNİN ETKİLERİ	200
Ayşegül SARI, Sinan DERMAN	
TEDARİK ZİNCİRİ ÇEVİKLİĞİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE, UYGULAMA ALANLARI VE ÖLÇÜM METODOLOJİLERİ	211
Samet GÜNER, Tahsin GÜNDOĞAN	
SEKTÖREL BELİRSİZLİĞİN TEDARİK ZİNCİRİ İŞBİRLİĞİNE ETKİSİ.....	226
Samet GÜNER, Gökhan GÜRLER, Halil İbrahim CEBECİ, Aykut YILMAZ	
BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIMININ İNOVASYONA ETKİSİ	237
Özdemir YAVAŞ, Tülay DEMİRALAY, İlkay DEMİRALAY	
DİJİTAL KABULLENMENİN TEKNOLOJİYE HAZIR OLMA İLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA	251
Naciye Güliz UĞUR, Burçak BAŞAK	
GRUNİĞ'İN MÜKEMMEL HALKLA İLİŞKİLER TEORİSİ KAPSAMINDA SİGORTA SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR KURUMUN HALKLA İLİŞKİLER ÇALIŞMALARININ İNCELEMESİ	266
Funda Yalım	
ENGELLİ İSTİHDAMININ ARTTIRILMASI NOKTASINDA ERİŞİLEBİLİRLİĞİN STRATEJİK ÖNEMİ: SAKARYA UYGULAMASI	285
Serdar ORHAN, Billur Çağla GÜNDOĞDU	
TÜKETİME YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞSAL NİYET ARASINDAKİ İLİŞKİDE GÖNÜLLÜ SADE YAŞAM TARZININ ARACILIK ETKİSİNİN İNCELENMESİ	297
Merve TÜRKMEN BARUTÇU, Buket BORA SEMİZ, Burçak BAŞAK	
İŞ-AİLE ÇATIŞMASI, İŞTEN AYRILMA NİYETİ VE YAŞAM TATMİNİ İLİŞKİSİNDE ALGILANAN İŞ GÜVENCESİ VE YAPILAN İŞİN ANLAMLILIĞININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ.....	305
Ali AKSOY, Şeyda Nur SEÇKİN	
TÜRK DÜNYASI ÖĞRENCİLERİNİN HELAL GIDA ÜRÜNLERİNE YÖNELİK ALGILARININ BELİRLENMESİ: KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	320
Niyazi GÜMÜŞ, Şükran KARACA	
İNFORMEL BİR KURUM OLARAK TÖRENİN FARKLI İKTİDAR BİÇİMLERİ ARASINDAKİ ÇATIŞMALARIN YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ: TÜRK'ÜN TÖRESİNİN İKTİDAR BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ DÜZENLEME FONKSİYONU ÜZERİNE BİR İNCELEME	338
Ali TAŞ	

İŞ YAPMA KOLAYLIĞI, DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN BİR BELİRLEYİCİSİ OLABİLİR Mİ?.....353

Ayşegül GÜNER

YÖNETİM ORGANİZASYON KİTAPLARINDA KLASİK YÖNETİME ATFEDİLEN "KAPALI SİSTEM" YAKIŞTIRMASINA İTİRAZ: 1925 YILINDAN ÖNCE YAZILMIŞ SEÇİLMİŞ KİTAPLARDA "AÇIK SİSTEM" İMALARI ÜZERİNE NİTEL BİR ÇÖZÜMLEME.....357

Recai COŞKUN

İŞE BAĞLILIĞIN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİ: BANKA ÇALIŞANLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA.....372

Yunus BIYIK, Enver AYDOĞAN

BÖLÜM 2: İKTİSAT, FİNANS, MALİYE VE HUKUK

DIŞ BORÇLANMANIN İKTİSAT TEORİSİNDEKİ YERİ VE MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ379

Ali O. BALKANLI

FELDSTEİN-HORİOKA HİPOTEZİ TÜRKİYEDE GEÇERLİMİDİR?.....391

Kutluk Kağan SÜMER

EVIDENCE OF STOCK RETURN SERIESUSING SEMIPARAMETRIC REGRESSION IN NONLINEARITY WITH SPLINE SMOOTHINGWITH SYSTEMATIC RISK.....398

Tuğba DAYIOGLU, Özlem SAYDAR

SEÇİLMİŞ DÖNÜŞÜM EKONOMİLERİNDE REKABET HUKUKU UYGULAMALARI: MACARİSTAN, RUSYA VE AZERBAYCAN ÖRNEKLERİ411

Sevda Yaşar COŞKUN

VAKIFLARDA GALLE ALACAĞI434

Oğuz Sadık AYDOS

REKABET HUKUKUNDA HÂKİM DURUMUN KÖTÜYE KULLANILMASI: GOOGLE KARARI ÜZERİNDEN BİR ANALİZ436

Sevda Yaşar COŞKUN

VERGİ AHKLAKI ÜZERİNE LİTERATÜR TARAMASI.....451

Haşim AKÇA, İter ÜNLÜKAPTAN, Volkan YURDADOĞ

TÜRKİYE İÇİN NEDEN BİR HARCAMA KURALI?457

Volkan YURDADOĞ, Taner TURAN

TEKNOLOJİ FİNANSMANI UYGULAMALARI463

Nevzat AYPEK

TÜRKİYE'DE ENERJİ YATIRIMLARININ FİNANSMANI469

Elçin GÜLBAHAR

DÖVİZ KURU İLE BANKALARIN MENKUL KIYMET İHRACI VE TOPLAM MENKUL KIYMET İHRACI ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ.....479

Rana ATABAY, Alican UMUT, Sümeyya ALTUNTAŞ

KUR RİSKİNİN BİST'TE İŞLEM GÖREN HAVAYOLU İŞLETMELİĞİ FİRMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE KUR RİSKİNİN YÖNETİMİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA.....492

Sonat BAYRAM, Anıl ÖZBEY

FİYAT VE OYNAKLIKYAYILMA ETKİSİ: FAİZ, DÖVİZ VE BORSA ÖRNEĞİ536

Kutluk Kağan SÜMER

WEBER YANILIYOR MU? ELEŞTİREL BİR BAKIŞ	541
Mert GÜRLEK, Enver AYDOĞAN	
BAUMAN'A GÖRE KÜRESEL AÇIDAN TÜKETİM VE TÜKETİM TOPLUMU	551
Ezgi TANRIVERDİ	
ALGILAMA YÖNETİMİ VE KAMU DİPLOMASİ SÜRECİNE ETKİSİ	561
M. Akif ÖZER, İbrahim İRDEM	
TÜRKİYE'DE KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE CARİ AÇIK İLE KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN VAR MODELİ İLE DÖNEMSEL ANALİZİ.....	572
Gonca BIYIK	

BÖLÜM 3: TARİH, EDEBİYAT, KÜLTÜR VE EĞİTİM

TÜRK MİLLİ KİMLİĞİNİN İNŞASINDA BALKAN BOZGUNUNUN ETKİSİ: YAVUZ BÜLENT BAKİLER'İN ÜSKÜPTEN KOSOVA'YAADLI ESERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME.....	581
Serpil AYDOS	
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EHRAM DOKUMASININ TÜRK KÜLTÜRÜ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	600
Fatma ÖZTÜRK, Hatice YAŞAROĞLU	
MEHMET ÂKİF ERSOY'UN MÜSLÜMANLARIN KUR'AN OKUMA BİÇİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLERİ	611
Davut ŞAHİN	
STUDIUL LIMBII MATERNE TURCE, ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL ROMÂNESC. ANALİZĂ COMPARATIVĂ: ANUL ȘCOLAR 2001-2002 VS. ANUL ȘCOLAR 2016 - 2017	627
Neriman HASAN	
TÜRKİYE VE ROMANYA'NIN EĞİTİM YÖNETİMİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	629
Ahmet YILDIRIM	
VIRGINIA SATIR'IN AİLE TERAPİSİ MODELİNDE ÖZGÜVEN EKSİKLİĞİNİN EVLİLİK VE ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	643
Neşide YILDIRIM	
TÜRK ŞERH EDEBİYATINDA BALKANLAR	654
Ozan YILMAZ	
KADI BURHANEDDİN DİVANI'NDA Tur- FİİLİNİN İŞLEVLERİ	664
Vahit TÜRK	
ROMANYA'DA ÇIKARILAN EMEL MECMUASI VE YILDIRIM GAZETESİNİN GAGAUZLARIN TANITILMASINA KATKILARI	674
Genç Osman GEÇER	
CENGİZ DAĞCI ESERLERİNDE KIRIMTATAR MİLLİ KİMLİK SEMBÖLÜ	685
Ahtem CELİLOV	
MEDITERRANEAN DIARY OF SIR HARRY CHARLES LUKE	691
Gökhan EŞEL	

TURKEY KIN-STATE POLICIES IN THE BALKANS AND THE MUSLIM COMMUNITY IN DOBRUJA (ROMANIA)	697
Adriana CUPCEA	
ROMANYA'DAN TÜRKİYE'YE GÖÇLERİN SİYASİ BOYUTU (1918-1940)	699
Metin ÖMER	
TÜRKİYE'DE VE BOSNA HERSEK'TE ORTAK BİR GELENEK: ODA AÇMA VE TEL HELVA ÇEKME.....	703
Nedim BAKIRCI	
HRİSTİYAN TÜRKLER ARASINDA ANTI-HRİSTİYAN BİR RİTÜEL: KANLI KURBAN	711
Mustafa ÜNAL	
KALKANDELENLİ BİLİM ADAMI: PROF. DR. NİHAT KEKLİK'İN HİKMET BİNASI TEORİSİ VE AKILLAR NAZARYESİ (TEORİSİ) HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	720
Kazım YILDIRIM	
LANGUAGE STANDARDIZATION, LANGUAGE CHANGE AND THE LINGUISTIC MARKETPLACE IN THE BALKANS	726
Costin-Valentin OANCEA	
UKRAYNA KRİZİ SONRASINDA KIRIM'IN RUSYA TARAFINDAN İŞGALİ VE SONUÇLARI.....	728
S. Ridvan KARLUK	
LIVING IN TWO WORLDS? ASPECTS REGARDING THE MUSLIM COMMUNITY (TATARS AND TURKS) IN ROMANIA UNDER COMMUNIST TIME	749
Emanuel PLOPEANU	
LITHUANIAN TATARS YESTERDAY AND TODAY	751
Adas JAKUBAUSKAS	
ABOUT BOOK "LITHUANIAN TATARS IN HISTORY AND CULTURE"	757
Rozalija JAKUABASKIENE	
'HUN' NE DEMEK İDİ? BİR ROMALININ NAZARINDA HUN ETNONİMİ	760
Abdullah ÜSTÜN	
BACK (IN) TO THE BALKANS: SPACE, TIME AND IDENTITY IN JEFFREY EUGENIDES' MIDDLESEX.....	763
Lucia OPREANU	
IN GOOD TIMES AND BAD: THE CASE OF ROMANIA'S UNWAVERING SUPPORT FOR THE EU	768
Mihaela IVANESCU	

BÖLÜM

1

İŞLETME, YÖNETİM VE GİRİŞİMCİLİK

8. Uluslararası
Balkanlarda Sosyal
Bilimler Kongresi
Bildiri Kitabı

TÜRK AKADEMİK YAZINININ BALKANLARA İLGİSİ: İŞLETME YÖNETİMİ ÜZERİNE YAPILAN TEZLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu

ÖZET

Bu araştırma Türkiye’de yapılan bilimsel tezler üzerinden Türk akademik yazınının Balkanlara ve Balkan ülkelerine var olan ilgisini ve özellikle işletme yönetimi alanı ile ilgili var olan birikimini ortaya koymaya çalışan bir içerik analizidir. Araştırma Türkiye’de yapılan bilimsel tezlerin tüm alanlardaki dağılımını, işletme yönetimi alanı özelinde de yapılan tezlerin hangi alt konulara odaklandığını tespit etmeye çalışmaktadır. Balkan ülkelerinin önde gelen bilimsel dergilerinin son yıllarda odaklandığı konular üzerinden de Türk akademisyenlere gelecek çalışmalar için önerilerde bulunmaktadır. Araştırma kapsamında tüm alanlara odaklanan 1110 bilimsel tez tespit edilmiş, işletme yönetimi ile ilgili 42 tez bulunmuş ve bu tezlerden erişime açık olan 28 tez üzerinden araştırma gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Akademik Yazını, Balkanlara İlgisi, İçerik Analizi

ABSTRACT

This research is a content analysis which trying to put out the existing relevance of the scientific thesis in Turkish Academic literature through Balkans and Balkan countries and especially the existing accumulation about business management. The research tries to identify the distribution of the scientific thesis about whole fields which have made in Turkey and focuses on the sub topics which have made in business management too. In addition the research makes suggestions to Turkish academician for future studies through the subjects which focused on by prominent the scientific journal of Balkan countries in recent years. In the scope of the research 1110 scientific thesis have been identified. And 42 thesis of them have been found about business management and the research have been made through the access open thesis of 28.

Keywords: Turkish Academic Literature, Relevance of the Balkans, Content Analysis

BÖLÜM

2

İKTİSAT,
FİNANS,
MALİYE VE
HUKUK

8. Uluslararası
Balkanlarda Sosyal
Bilimler Kongresi
Bildiri Kitabı

DIŞ BORÇLANMANIN İKTİSAT TEORİSİNDEKİ YERİ VE MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ali O. BALKANLI¹

ÖZET

Devletin borçlanması konusu iktisat teorisinde, bütün iktisat okullarının ilgisini çeken bir konu olmuştur. Gerek gelişmiş ekonomilerin ve gerekse gelişmekte olan ekonomilerin bütçe açıklarını kapatmak için, iç borçlarını çevirmek için ya da yeni yatırımlar yapmak için gerçekleştirdikleri dış borçlanmalar, ekonomik büyümeden, fiyatlar genel düzeyine, ödemeler dengesine etki yapmaktadır. Bu etkileyiş ise ekonomide dengenin değişmesini, bir diğer denge durumuna taşınmaya neden olmaktadır. İşte bu bağlamda bu çalışmamızda, dış borçlanma ve dış borçlanmanın makro ekonomik etkileri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dış borç, ekonomik büyüme, enflasyon, ödemeler dengesi

THEORETICAL ASPECTS OF EXTERNAL DEBT AND IT'S MACRO ECONOMIC EFFECTS

ABSTRACT

In the theory of economics, the theme of the state's borrowing, for all economic schools, became a topic of interest. Both the developed and the emerging economies, in order to close budget deficits, to turn their domestic debts to external debts or make new investments external debts are affecting from economic growth to over all prices, balance of payments. This affects the balance of the economy, causing it to move to another equilibrium. In this context, in this study, we examine external debt and the macro economic effects of foreign borrowing.

Keywords: External debt, economic growth, inflation, balance of payments.

¹İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat, aobalkan@yahoo.com

GİRİŞ

Dünya ekonomisinde ekonomik büyümenin ve ekonomik gelişmenin gerçekleştirilmesi sürecinde öz kaynaklara başvurma yerine, dış finansman sıklıkla gerçekleştirilen bir usül olmuştur. Ve gerek makro ekonomik düzelmeye ve gerekse mikro ekonomik düzelmeye borçlanma olarak tanımladığımız dış finansman, amaca dönük başarı ve etkinlik konusunda sıklıkla tartışmaya konu olagelmıştır. Burada bu çalışmada, dış finansman anlamında bir ulusal ekonominin dış dünyadan borçlanması incelenecektir. Bu inceleme sürecinde öncelikle, ilk bölümde dış borçlanmanın kavramsal düzeyde iktisat teorisindeki yeri irdelenecektir. Bunun ardından ise, dış borçlanma ve ekonomik gelişmiş ilişkisi incelenecek ve bu bağlamda dış borçlanma nedenleri üzerinde durulacaktır. Bu incelemenin ardından ise dış borçlanmanın ülke ekonomilerine olası makro ekonomik etkileri araştırılacaktır. Açıktır ki, günümüzün dünyası küresel bir ekonomi karakteri arz eder ve bu bağlamda da ulusal ekonomilerin dış dünyadan gerçekleştirdikleri borçlanmalar, ülke ekonomilerini, ekonomilerin dışa açıklığı çerçevesinde daha fazla etkiler. Bu nedenle de çalışmamızda, dış borçlanmaların dışa açık ekonomi koşullarında gerçekleştirildiği var sayılmakta ve etkiler buna göre değerlendirilmektedir.

DIŞ BORÇLANMA: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Borçlanma, bireylerin, kurumların ve devletlerin herhangi bir neden ile (gelir yetersizliği, yeni harcama gereği v.b.) kendi kaynakları dışındaki kaynaklara başvurusudur. Borçlanma yurt içinden gerçekleştirilebildiği gibi, yurtdışından da gerçekleştirilebilir. Eğer borçlanma yurt içinden gerçekleşiyor ise yurtiçi borçlanma, yurt dışından gerçekleştiriliyor ise buna da dış borçlanma denir. Dış borçlanma bireyler, kurumlar ve devletler tarafından gerçekleştirilebilir olmakla birlikte, büyüklük itibarıyla bakıldığında, devletlerin gerçekleştirdiği borçlanmalar burada önem taşır.

Gelir harcama yetersizliğinde, kişi, kurum veya devletlerin, bir başka kişi, kurum ya da devlet tarafından kişi, kurum veya devletlerden satın alma gücü sağlayan bir değer (para) talep edilmesi borçlanma olarak adlandırılır ve özünde bu durum bir ögenin gelirinden harcamayıp tasarruf ettiği bir değeri, geliri yetmeyen ve/veya harcamak isteyen bir diğer ögenin talep etmesi anlamına gelir. Böyle bir işlemde borç verici, bu değeri harcamaya aktarmadığı ve harcamasını cari zamanda harcamadığı için (tüketimin cezbediciliğinden o an itibarıyla vazgeçtiği için ve borç alanın da bunu kullanmasının bedeli olarak) sahip olduğu satın alma gücü aracını (döviz) borç isteyene bir bedel (gelir=faiz) karşılığında sunar. Borç vericinin borç verme ana nedeni budur (Akyüz, 1977: 63-173). Ülkeler itibarıyla düşünüldüğünde, borç verenlerin borç vermedeki amaçları duruma ve koşullara göre değişebilir. Borç

vericiler, öncelikle ekonomik nedenlerle borç verirler. Bu ekonomik nedenlerin birincisi, verilen borç karşılığı faiz geliri elde etmektir. İkinci neden, borç verilmesiyle, borç vericiler ürettikleri ürünlere pazar ve pazarda potansiyel tüketicilere tüketim geliri desteği sunmuş olurlar. Borç vericilerin borç verme nedenleri arasında ekonomi dışında nedenler de olabilir. Bu bağlamda, borç vericilerin bazı durumlarda bazı ülkelere borç verme nedenleri olarak, siyasi ve askeri nedenler, tarihi ve kültürel nedenler ve ahlaki nedenler bir borç verme gerekçesi oluşturabilir (Çöğür ve Çoban, 2011:135; M.Erdem'den aktaran, Şeker, 2006:82).

Devletler esasen gerçekleştirdikleri harcamaları, sahip oldukları vergi gelirleri ile karşılarlar. Ancak bazı durumlarda harcamaları vergiler karşılamayabilir. Böyle bir durumda bütçe açığı ortaya çıkar. Bir ekonomide bütçe açığı oluştuğunda ise bu açık ya para basarak, ya dış rezerv kullanımıyla ve dış borçlanma ile ya da iç borçlanma ile kapatılacaktır (Fischer ve Easterly 1990:128). Çoğu zaman iç borçlanma kanalları tükendiğinde ya da iç borç kullanım maliyetleri (faizler v.d.) görece olarak yüksek olduğunda, hükümetler ya da diğer kamu kurumları dış borçlanmaya yönelirler.

Bütçe Açığı=Para Basma+(Dış Rezerv Kullanımı+Dış Borçlanma)+ Yurtiçi borçlanma

Genel olarak devlet iki sebepten ötürü dış borçlanmaya başvurmaktadır. Bunlardan birisi, kamu hizmetlerinin karşılanması için malların ülke dışından ithal edilmesi mecburiyeti (döviz gereksinimi) olup, ikincisi ise iç kaynaklardan sağlanan kamusal gelirlerde en son aşamaya gelinmesidir. Dış borç alındığında ülke ekonomileri için ek bir kaynak temin edilmiş olmakla birlikte, borcun geriye ödenmesi esnasında da ülkeden önemli bir miktar dışarı çıkmaktadır (Akan ve Kanca, 2015:3). Gelişmekte olan ekonomilerin dış borç yönelişinin nedenleri arasında, öncelikle bu ülkelerin gelişmekte olan ekonomi koşulları yer alır. Toplumsal ekonomik bu ekonomilerde harcama baskısı yaratır ve kaynakların bu harcamalara da yetmediği çerçevede, borçlanma bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Bir sınıflandırma yapmak gerekirse, gelişmekte olan ekonomilerin borçlanma nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

(i)Toplumsal ekonomik nedenlerin baskısında harcamaların gelirlerden yüksek oluşu; (ii)Kamu bütçesinin bir borç ödeme bütçesine dönüştüğü ve vergi gelirlerinin yetersiz kaldığı durumlarda; (iii)İç tasarrufların yetersizliği ve yeterli sermaye birikimine sahip olunamaması; (iv)Ekonomik gelişme ve sanayileşme etkinliklerinin vergi finansmanı ve iç finansman ile karşılanamaması; (v)Dışa bağımlı üretim yapısının ve hammadde dışa bağımlılığında dış fon gereği; (vi)Toplumsal tüketim etkinliği-sınai üretim yetersizliği ilişkisinde ya da diğer nedenlerle ödemeler dengesinin geçici ya da süreğen dengesizliği; (vii)Teknoloji üretememe koşulunda teknolojik dışa bağımlılığın getirdiği dış fon gereksinimi; (viii)Kamu kesiminin politik

karar ile kamu harcamalarını (Cari/Yatırım/Transfer harcamaları) artırdığı durumda ortaya çıkan kamu bütçe dengesizliklerine karşı finansman zorunluluğu; (ix)Politik, dönemsel ve arazi nedenler.

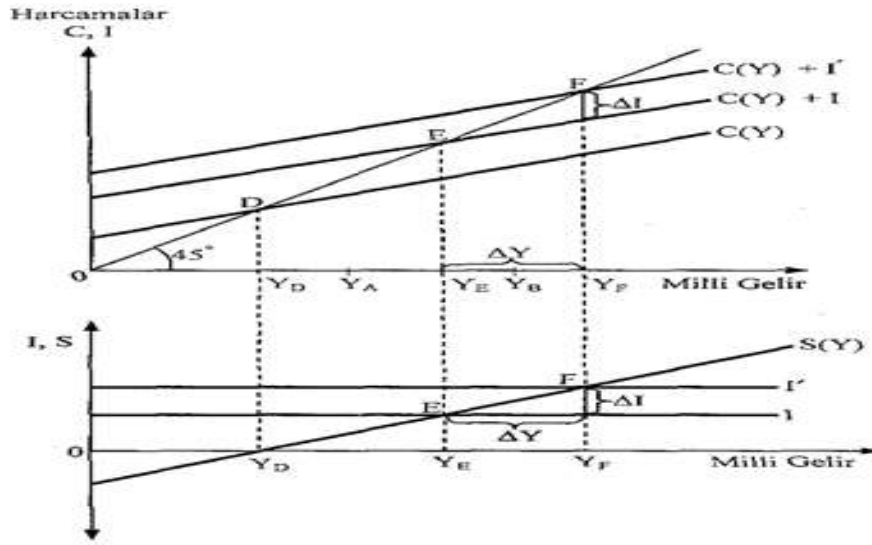
Kamu kesiminin borçlanmaya gitmesi iktisat düşüncesinde bir biçimde tartışmaya konu olmuştur. Devletin ekonomik yaşama katılmasını isteyen Keynesyen iktisatta borçlanmaya pek karşı çıkılmaz ve hatta durgunluğa girmiş bir ekonomide, vergi gelirleri gibi harcamaları kısıcı bir etkinlikle gelir temin edilmesi yerine, tasarruf fazlası olan kesimlerden harcanmayan geliri harcama kanalına kaynak olarak kullanmak anlamına gelen borçlanmayı kullanmak olumlu da görülmüştür. Ancak bu durum klasik iktisatçılardan, neoklasik ve neoliberal iktisatçılara olmak üzere, liberal iktisatçıların tamamı tarafından karşı çıkılan bir olgu olmuştur. Bu karşı çıkışın ardında, aşağıda inceleneceği gibi, birçok etmen yer almaktadır. Bir devletin dış kaynaklardan mali ya da reel gelir sağlamasının dış borçlanma olarak tanımlandığı durumda, bu elde edilen gelirin nasıl harcanacağı, harcama akımının ekonomide verimliliği ve refahı nasıl etkileyeceği liberal iktisatçıların tartıştığı temel konular olmuştur (Çöğürçü ve Çoban, 2011:134).

EKONOMİK BÜYÜME-GELİŞME VE DIŞ BORÇLAR

Bir ekonomide tasarruflar ve yatırımlar milli gelir dengesinin yüksek düzeylerde belirlenmesini sağlar. Eğer bir ekonomide yurtiçi tasarruflar düşük düzeyde ise, yurtdışındaki insanların tasarrufları demek olan dış fonların ilgili ekonomiye aktarılmasının, tasarrufların yatırıma dönüşeceği varsayımıyla, milli geliri artıracığı düşünülebilir. Milli gelirdeki artışlar ise ekonomik büyümeyi ifade eder. Çünkü ekonomik büyüme kavramı, milli gelirdeki yıllar itibariyle ortaya çıkan artışları ifade eder (Özel, 2012:64). Yatırımlardaki ve tasarruflardaki artışların milli geliri artırması da ekonomik büyüme demektir. Büyümenin kaynağı tasarruflar, yatırımlar ve sermaye birikimidir. Bir ekonomide gelir arttıkça tasarruf da artmakta ve kar amacıyla tasarruflar yatırımlara yöneltilmektedir. Tam rekabet piyasası koşulları sermayenin daha verimli şekilde değerlendirilerek maliyetlerin azalmasına ve karlılığın artmasına olanak sağlamaktadır. Karlılığın artmasının doğal bir sonucu olarak da sermaye birikimi ve yatırımlarda bir artış yaşanır, sonuç olarak ekonomik büyüme gerçekleşir (Özel, 2012:64).

Keynesyen iktisat ekonominin olumsuz koşullardan çıkarılması amacıyla borçlanmaya olumlu bakar. Keynes'in borçla büyüme modelini bir adım daha ileriye taşıyan Harrod-Domar modeline göre de, dış borç geliştirmekte olan ülkelerin yurt içi tasarruf imkânlarına ilave bir kaynak sağlar ve böylece dış borçlar yatırım oranını arttırır (Kara, 2001:96). Bu modele göre kamu borcundaki sürekli artışlar, borçla birlikte artması beklenen milli gelirin yaratacağı yüksek vergi gelirleri borcun finansmanında kullanılabileceği için, gelecekte mutlaka yüksek vergiler anlamına

gelmeyebilir (Gürdal ve Yavuz, 2015:156). Bu durumda ise dış borçlanmanın faizlerinin mutlak bir yük olduğu söylenemez. Harrod-Domar'ın dinamik büyüme modeli, Keynes teorisinin uzun dönemli kullanımı olup, bu büyüme modeli bir ekonomide yatırım-tasarruf düzeyi ile büyüme oranı arasında yakın bir ilişki olduğunu ileri sürer (Kara, 2001:96). Harrod ve Domar modelinde ekonomik büyümenin en önemli belirleyicisi fiziksel sermayedir. Modelde çıktı, yatırım oranına ve bu yatırımların verimliliğine bağlı olup, açık bir ekonomide toplam tasarruflar yurtiçi ve yurtdışı tasarrufların toplamına eşittir ve yatırımlar tasarruflarla finanse edilmektedir. Eğer yurt içi tasarruflar gerekli yatırımları finanse edemezse, istenen büyüme hızına ulaşmak mümkün olmayacaktır. Ekonomi bu durumdayken, dış borç almak, var olan tasarruf miktarını artırarak büyüme hızının artmasını sağlayacaktır (Çöğürçü ve Çoban, 2011:135-136). Dış borçlar sadece yatırımlara kanalize edilebilir kaynakları artırmakla kalmayacak, aynı zamanda milli gelirden meydana gelen artışa paralel olarak yurtiçi kaynakların da artmasını neden olacaktır (Çöğürçü ve Çoban, 2011:135-136). Ancak diğer tarafta dış borçlanmanın üretken yatırımları finanse etmek amacıyla kullanılması durumunda ulusal çıktı düzeyi üzerindeki olası olumlu etkisi, geri ödemelerin gerçekleştiği dönemlerde karşılıksız bir fon akışına neden olduğu için tersine döner (Uysal, Özer ve Mucuk, 2009:162).

Tasarruf Yatırım ve Milli Gelir Değişmesi

Dış borçlar GSMH'nin büyüklüğünü etkiler. Öyle ki dış borç alındığında GSMH artar, ödendiğinde ise azalır. Ve yine dış borçlar ekonomide verimlilik artışına ya da azalmasına neden olur. Fakat iç borçlar dış borçlar ile ödenirse ya da bütçe açıkları

dış borçla ile kapatılırsa, ekonomide verimlilik düşer(Şeker, 2006:90). Oysa, Rosenstein-Rodan'ın da belirttiği üzere, alınan dış kaynağın etkin kullanılması ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesinde en önemli etken olmak durumundadır (Gürdal ve Yavuz, 2015:158). Dolayısıyla dış borçlanma, iç borç ödemeleri için ya da bütçe açıklarını kapama için yapılmamalıdır. Ve diğer taraftan araştırmaların gösterdiği, yüksek borç/GSMH oranı ekonomik büyüme üzerinde negatif etkiye sahiptir. Ekonomi, borcun artışıyla olumsuz etkilenir. Öyle ki borcun düzeyi, borç stoğunun büyüyeceği ve nispeten genişleyeceği ve bunun sonucunda da vergilerin artacağı ve dolayısıyla karlarının düşeceği inancı ile yatırımcıları yatırım yapmaktan caydırabilir (Bon, 2015:103). Yüksek düzeylerdeki borç stokunun ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyan borç yükü teorilerine göre, sahip olunan borcun ödeme gücünden daha yüksek olması halinde gelecekteki olası beklenen olumsuzluklar yurt içi ve yurt dışı yatırımları engelleyecektir. Çünkü potansiyel yatırımcılar ülkenin daha fazla üretse bile, elde edilen gelir artışının dış borç ödemeleri için vergiler yoluyla kendilerinden alınacağını düşüneceklerdir (Uysal ve Mucuk, 2009:164; Çoğürücü ve Çoban, 2011:137). Bu ise onların yatırımdan kaçınmasını doğuracaktır.

Türkiye için 1980-2013 dönemi için yapılan bir başka araştırmanın gösterdiği, özellikle, etki tepki fonksiyonları bağlamında, Türkiye'de büyüme oranındaki bir şokun dış borçlar üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğudur. Büyüme oranında meydana gelen 1 standart sapmalı şoka karşılık dış borçlar 2. döneme kadar hızlı bir biçimde artmaktadır. Ardından gelen dönemde büyüme oranındaki artışa dış borçların gösterdiği tepkinin artış yönünde ılımlı bir seyir izlediği görülmekte ve ilk beş dönemden sonra tepkinin kaybolduğu izlenmektedir. Yine iki değişken arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur (Akanve Kanca, 2015:18).

Yüksek düzeyli olmadıkça, kamunun dış borçlanmasının büyümeye olumlu katkıda bulunabileceği genelde kabul edilmektedir. Çünkü ekonomik gelişme sürecinin ilk aşamalarındaki ülkeler yetersiz sermaye stokuna ve görece olarak da, gelişmiş ülkelere göre daha yüksek getirili yatırım olanaklarına sahip bulunmaktadır. Bu noktada da borçlanma yoluyla edinilen kaynaklar üretken yatırımları finanse etmek amacıyla kullanılırsa ve makroekonomik istikrarsızlıklardan da zarar görülmez ise ekonomik büyüme dış borçlanma sayesinde artış gösterebilmektedir. Ancak şu da bir gerçektir ki, belirli bir noktadan sonra borç artışı, yurt içi ve yabancı yatırımlar üzerinde bir dışlama etkisi meydana getirerek ekonomik büyümeye zarar da verebilir (Uysal,Özer ve Mucuk, 2009:164).

Dış borçların ekonomik büyüme üzerindeki etkisinde önemli bir vurgu noktası, bu fonların gelişmekte olan ekonomilerde tasarruf yetersizliği nedeniyle, düşük olan yatırım düzeyinin dış borçlar ile artırılabilirdiği savıdır. Borçla büyümeyi ifade eden bu

sava göre, ülkeye giren yabancı kaynaklar eğer sermaye malları ithalatındaki artış nedeniyle ortaya çıkan cari işlemler hesabındaki açığı finanse edebilir ve aynı zamanda ülkedeki yatırım seviyesi de artar ise, ekonominin daha hızlı büyüyeceği düşünülebilir. Esasen borçla büyüme modellerinde, ekonomik büyüme sürecinde dış kaynakların fayda ve maliyetlerine göre borç servis kapasitesi ele alınmaktadır. Kullanılan dış kaynakların faydalarını ise, dış kaynakların verimli kullanılması, elde edilen ek gelirin tasarruf düzeyi ve bu tasarrufların yurt içi yatırım eksikliğini telafi edebilmesi ve ülkedeki yapısal düzenlemelerin hızı ve bunların ihracat ve ithalat gerçekleştirmelerine yansımaları gibi, bir çok unsur etkilemektedir (Aysu, A. (2007)'den aktaran Gürdal ve Yavuz, 2015:157).

Gelişmekte olan ekonomilerde, ekonomik büyümeyi hızlandırmada yatırım-tasarruf oranındaki artışa büyük önem veren Hollis B. Chenery ve Alan M. Strout, 1966'de yaptıkları bir çalışmada gelişmekte olan ekonomilerin dış kaynaklar ile desteklenebilecek iki temel eksikliğine vurgu yapmışlardır. Bu eksikliğin birincisi, az gelişmişliğin gelir kısır döngüsünün (Ragnar Nurkse) yarattığı tasarruf yetersizliğidir. Bu durum yatırımların da düşük düzeyde olmasını doğurmaktadır. Bu ise kaynak gereksinimini gösterir. Gelişmekte olan ekonomilerin ikinci dış destekle düzelebilecek eksikliği ise dış ticarete bozulmanın getirdiği döviz darboğazıdır. H. B. Chenery ve A. M. Strout'a göre, bu her iki eksiklik de dış destek/fonlama ile çözülebilecek, bu durumda bu ülkelerin ekonomik büyümesini hızlandıracaktır (Chenery ve Strout 1966: 679-683).

Dış borçlanma, ülkeye dışarıdan bir yatırım kaynağı işlevi gördüğünden, ekonomi üzerinde olumlu sonuçlara yol açabilmektedir. Ancak bunun koşulu, dış borçlanmanın verimli yatırımlara kanalize edilmesidir (Akan ve Kanca, 2015:4). Bu gerçekten de çok önemlidir. Çünkü Türkiye için yapılan ve 1965 -2007 dönemi içeren bir çalışma, kısa ve uzun dönemde dış borçların, büyümeye olumlu etki yapmadığını göstermiştir. Bunda da etmen olarak, dışarıdan transfer edilen kaynakların bütünüyle üretken yatırımlar için kullanılmadığı, verimsiz alanlarda yapılan harcamaları karşılamak üzere de değerlendirildiğidir. Bu durum, ulusal çıktı düzeyini olumsuz yönde etkilemiştir (Uysal, Özer ve Mucuk, 2009:175-176). Şu çok net bir durumdur ki, alınan dış borçlar, faizi oranı yüksek ve borç servisini finanse edecek yatırımlara yönlendirilmezse, muhtemelen büyüme hızını yavaşlatır (Akan ve Kanca, 2015:5). Yine Türkiye için 1990-2013 dönemi için yapılan bir çalışmaya göre, alınan dış borç ülke ekonomisine ek kaynak sağlandığı için bu durumdan ekonomik aktiviteler kısa dönemde genellikle pozitif etkilenmiştir. Ancak bu etkide, bu kaynakların nerelerde kullanıldığı da önemlidir. Çünkü uzun dönemde borcun kullanım alanı, etkinin pozitif veya negatif olmasını değiştirebilir (Gürdal ve Yavuz, 2015:166-167). Yine 1987-2009 yıllarını içeren Türkiye'ye dair bir çalışmaya göre de, dış borçla ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna

ulaşmıştır (Çöğürçü ve Çoban, 2011:148). Bu olumsuz sonucu değerlendirirken, Türkiye'nin 2009 yılı itibarıyla Türkiye'nin borçlanma açısından dünyada kabul edilebilir limitleri aştığı ve riskli bir noktada olduğunu ve bunun da etkileyici bir etmen olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye bu dönemde toplam Dış Borç Stoku/GSMH rasyosu, Toplam Dış borç/ihracat, Dış Borç Servisi/İhracat, Faiz/ihracat dört orandan üçü açısından orta dereceli borçlu biri açısından ise çok borçlu ülke konumunda olmuştur (Çöğürçü ve Çoban, 2011:148).

DIŞ BORÇLANMALAR İLE TÜKETİM TALEBİ - FİYATLAR GENEL DÜZEYİ İLİŞKİSİ

Dış borçlanmanın fiyatlar genel düzeyi üzerinde etkisi vardır. Yapılan araştırmalara göre dış borçlanmanın enflasyonist etkisinin yüksek olduğu saptanmıştır (Şeker, 2006:90). Ancak bu konuda farklı görüşler de vardır. Dış borçlanmanın enflasyon üzerindeki olumsuz etkisi aslında onun kamu kesimi için harcama artışını cesaretlendirmesi boyutuylaadır. Çoğu gelişmekte olan ekonomilerin hükümetleri, ekonomik büyümeyi teşvik etmek üzere, daha fazla istihdam yaratmak, toplumsal-ekonomik istikrarı sağlamak üzere kamu bütçesinde, eğitime, sağlığa ve altyapıya artan oranda yatırım yaparlar. Bunlar ise sonuçta, vergi gelirleri, kamu harcamalarına yetmeyeceği ölçüde, bütçe açığını gündeme getirir. Bu durumda ise, çoğu ülkelerde hükümetler toplumsal istikrarsızlık ve yüksek enflasyondan kaçınmak için para basmak yerine bütçe açıklarını yurtiçinden ve dış dünyadan borçlanmaya yönelerek kapatmaya yönelirler. Dolayısıyla, harcama rahatlığı sağlayan dış borçlanma bir adım sonra, ekonomide talep baskısı kaynaklı enflasyonun da hazırlayıcısı/destekleyici olacaktır. Bu yüzden denilebilir ki, yüksek enflasyon sadece para politikası etkinliklerinden (para arzı, faiz oranı, döviz kuru) kaynaklanmaz, aynı zamanda hükümetin kamu borçlanması (ve bütçe açığı, kamu geliri ve harcama) etkinliklerinden de ortaya çıkabilir. Burada kamu borçlanmasının vergi oranlarıyla yakın tepkimesi/etkileşimi ve faiz oranlarının da enflasyona yüksek tepkimesi/etkileşimi önem taşır(Bon, 2015:102-103). Burada şu açıktır ki, devlet borçlarının anapara ve faiz yükümlülükleri, esasen salınacak götürü vergilerle ödenecektir (Yay,www.turanyay.org: Erişim 28.05.2017). Özellikle, dış borçlanma ile elde edilen gelirler, doğrudan doğruya tüketim amaçlı kullanılır ise, bu tür bir dış borçlanma ekonomi üzerinde enflasyonist bir etki yapacaktır (Şeker, 2006:84).

İlkesel olarak bakılırsa, aslında yüksek enflasyon borçların reel değerini azaltarak, kamu borcunun düşürülmesine yardım eder. Bu durum araştırmalarda da saptanan bir durumdur (Bon, 2015:103). Bon,1990-2014 yılları arasında yaptığı Asya, Latin Amerika ve Afrika'nın 60 ülkesi için yaptığı araştırmanın sonucuna göre, kamu borçlanması enflasyon üzerinde pozitif etkiye sahiptir ve karşı yönde ise enflasyon kamu borçları üzerinde negatif etkiye sahiptir. Yani, gelişmekte olan ekonomilerde,

yüksek kamu borçları enflasyona neden olur; yüksek enflasyon ise kamu borçlarının reel değerini azaltır (Bon, 2015:103). Bu noktada Türkiye için 1980-2013 dönemine dair yapılan bir çalışmada da bu durum saptanmıştır (Akan ve Kanca, 2015:17). Bu çalışmaya göre, dış borçlardaki herhangi bir değişimin enflasyon oranı üzerinde anlamlı bir etkide bulunduğu işaret etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de söz konusu dönemde alınan dış borçların, toplam talebi tetikleyerek (uyararak) enflasyon üzerinde artırıcı bir etki yarattığı söylenebilir. Türkiye ekonomisinde 1980 sonrası; enflasyon uzunca süre yüksek olmuş, borçlanma sürekli artan bir seyir izlemiştir. Bu sorunlar ekonominin performansının düşmesine ve kırılgan (istikrarsız) bir yapının oluşumuna yol açmıştır (Akan ve Kanca, 2015:17-18).

Aslında Ricardocu Denklik Teoremi kavramı düşünüldüğünde, durum biraz farklılaşmaktadır. Çünkü David Ricardo’nun ortaya koyduğu ve J. Buchanan’ın adını koyduğu (1976) ve R. Barro tarafından geliştirilen Ricardocu denklik kuramı çerçevesinde düşünüldüğünde, (her ne kadar tam doğrulanmasa da) devletin iktisadi faaliyetlerinin, ekonominin ya da bireylerin iktisadi kararları üzerindeki etkisinin ölçülmesinde bakılması gereken göstergenin reel kamu harcamaları olduğunu, kamu harcamalarının finansman biçiminin ise önemli olmadığını ifade eder. Bir başka ifade ile, veri bir kamu harcamasının vergi yerine borçlanmayla finansmanının, bireylerin tüketim kararları ve ekonominin sermaye birikimi üzerinde bir etkisi olmayacağı, bu iki finansman biçiminin etkisinin birbirine denk olacağı önermesi Ricardocu Denklik Teoremi olarak adlandırılır (Yay,www.turanyay.org, Erişim:28.05.2017). Ancak uygulamada bunun tam olarak doğrulandığını söylemek zordur.

Ricardocu Denklik kuramı, kavramının önemi, gerek iktisat teorisi, gerekse iktisat politikası açısından bütçe açıkları ya da kamu borçları sorununun, geleneksel Keynesçi teoride olduğu gibi basit bir makro "ince ayar" sorunu olmadığına, aksine kamu borçlarının mikro-analitik bir bazdan hareketle dönemler-arası, hatta nesiller-arası etkilerini içerecek biçimde ele alınmasının ve buna uygun olarak 1950'lerden beri süregelen hakim makroiktisat analiz çerçevesinin sorgulanmasının gerekliliğine işaret etmesinden kaynaklanmaktadır (Yay,www.turanyay.org, Erişim:28.05.2017). Ancak şu da bir gerçektir ki, gelişmekte olan ekonomilerde kamu borçlanması enflasyona neden olmakla birlikte, hükümetler bütçe açıklarını kapatmakta borç almaktan vaz geçmemektedirler. Sonuçta, kamu borçlanmaları hükümetlerin ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve toplumsal güvenliği istikrarlı tutmak için hükümetlere yardımcı olmakta dolaylı bir maliye politikası aracı olmak durumundadır (Bon, 2015:113).

DIŞ BORÇLAR VE ÖDEMELER DENGESİ İLİŞKİSİ

Gelişmekte olan ekonomilerin çoğunda, dış borca yönelmenin nedenlerinden biri de ödemeler bilançosunun cari işlemler dengesinde, ve özellikle dış ticaret dengesinde ortaya çıkan dengesizliklerdir. Cari işlemler açığının yurtiçi tasarruflarla giderilememesi sonucu dış kaynak gereksinimi zorunlu olmaktadır. Ve yine dış ticaret açıkları, bütçe açıkları ile bir arada gitmekte olup, bütçe açıkları dış ticaret dengesi üzerinde etkileyici bir role sahiptir (Şeker, 2006:85). Dış borçlanma ise dış ticaret dengesindeki bu olumsuzluğu geçici olarak giderebilmektedir.

Kamu bütçesi açık verdiğinde, bütçe finansmanının bir aracı yurtdışı döviz rezervlerini kullanmaktır. Para basma yerine yurtdışı rezervleri kullanmak bütçe açığının olası enflasyon etkisini kesecektir. Ancak, bu politika döviz kurunun değerlenmesini getirir. Enflasyonu artırmama karşılığında, döviz kurunun yavaş değerlenmesi politikası (sadece rezerv kullanımını artırmaz, ayrıca dış borçlanmayı da artırır) uluslararası rezerv imkanlarının sınırlarına gelene kadar kullanılır. Bu durum aman içerisinde, özel kesimin beklentilerini olumsuz etkilemeye başlarken, sermaye kaçışını provoke eder ve ekonomiyi bir ödemeler dengesi krizine sokabilir. Ve sonrasında ise rezervlerin eridiği ve yeni rezerv bulunamadığı noktada, devalüasyon ile karşılaşılır. Meksika'da 1981'de yüzde 14 olan açıkların GSMH'ya oranı 1982'de yüzde 18'e çıkarken, Ağustos 1982'de Meksika'da buna benzer rezervleri bitiren bir borç krizi ile karşı karşıya kalınmıştır. Öyle ki Meksika'da bu süreçte, 1979'dan 1982'ye sermaye kaçışı 7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Sonunda ekonominin büyük bir krize girmesine neden olmuştur (Fisher ve Easterly www1.worldbank.org; Erişim, 29.05.2017):133)

Kamu kesimi açıklarını finanse etmede diğer bir yöntem ise doğrudan dış borçlanmaya gitmektir. Ancak bu yöntem de, rezerv kullanımı gibi, döviz kurunu değerlendirir ve sonuçta dışsatımı olumsuz etkilerken, dışalımını dolaylı olarak uyarılmış olur. Bütçe açığını kapatmak için dış borçlanmaya güvenmenin ve bu yönetime aşırı yönelmenin tehlikesi borç krizidir (Fisher ve Easterly www1.worldbank.org; Erişim, 29.05.2017):134).

SONUÇ

Dış borçlanma, gelişmiş ülke olsun, gelişmekte olan ülke olsun bir çok ülkenin başvurduğu bir finansman yöntemidir. Dış borçlanma, özellikleri itibarıyla iç borçlanmadan farklıdır. Süreğen tasarruf darboğazı ve süreğen döviz darboğazı yaşayan gelişmekte olan ekonomiler, yaşadıkları bu darboğazı aşma ve ekonomik büyümelerini hızlandırma isteğiyle, dış borçlanmayı etkin bir biçimde kullandıkları görülür. Bu ülkelerin ekonomik gelişmelerini gerçekleştirme ve ekonomik büyümelerini hızlandırma çabaları düşünüldüğünde bu yöneliş şaşırtıcı olmayan bir

durumdur. Ancak klasik iktisatçılardan neoliberal iktisatçılara, bütün liberal iktisatçılarda borçlanmaya dair olan olumsuz değerlendirmeler, belli durumlarda dış borçlanmalar için de geçerli olmaktadır.

Özellikle borçlanmanın yoğun olduğu durumlarda ve alınan borçların faiz maliyetlerini karşılayacak ve yeni üretim kapasiteleri yaratacak alanlara kullanılmadığı durumlarda, "bıçak sırtı etkinliğinde olan dış borçlar" ekonomilerde olumsuz etkilere neden olabilmektedirler. Ancak diğer tarafta ise, Keynesyen iktisatçıların salık verdiği biçimde borçlanmanın kullanışı, eğer yüksek borç/GSMH oranlarını ifade edecek biçimde çok yoğun bir tempoda borçlanmayı ifade etmiyorsa ve alınan borçlar sırf bütçe açıklarını kapatmak ya da daha fazla tüketim gerçekleştirmek adına ortaya çıkmış olan dış ticaret açıklarını kapatmak amacıyla değilse ve faiz maliyetini karşılayacak ve yeni üretim kapasitesi yaratacak alanlara yatırımı ifade ediyorsa, olumlu bir etkinlik olarak tanımlanabilir.

KAYNAKÇA

Akan, Y. ve Kanca, O.C., "Türkiye'de Dış Borçlanma, Büyüme Ve Enflasyon İlişkisi: Var Yaklaşımı (1980-2013)", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 33, Sayı 3, 2015.

Akyüz, Y., "Sermaye, Bölüşüm, Büyüme", A.Ü.S.B.F.Yay., (Ankara,1977).

Barro, R., "On the Determination of the Public Debt", https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3451400/Barro_OnDetermination.pdf.

Bon, N.V., "The Relationship Between Public Debt And Inflation In Developing Countries: Empirical Evidence Based On Difference Panel GMM", Asian Journal of Empirical Research 5(9):102-116 · September 2015.

Chenery, H.B. ve Strout, A.M., "Foreign Assistance and Economic Development", The American Economic Review, Vol.LVI, September 1966, No:4, Part 1.

Çöğürçü, İ. ve Çoban,O., "Dış Borç Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1980-2009)", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 ,2011.

Darby , M.R., "Some Pleasant Monetarist Arithmetic", Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Reviewvol. 9, no . 1.

Deane, Pyllis, "The Evolution of Economic Ideas", Cambridge University Press, Cambridge, 1980.

Fischer, S ve Easterly , W., "The Economics Of The Government Budget

Constraint", The World Bank Research Observer. vol. 5. no. 2 (July 1990).

Fisher, S. ve Easterly, W., "The Economics Of The Government Budget Constraint", <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/pfma06/easterly.pdf>

Friedman, M., "Kapitalizm ve Özgürlük", (Çev.D.Erberk ve N.Himmetoğlu), (İstanbul,1988).

Gürdal, T. ve Yavuz, H., "Türkiye'de Dış Borçlanma-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1990-2013 Dönemi", Maliye Dergisi □ Sayı 168, Ocak-Haziran 2015.

Kazgan, G., "İktisadi Düşünce" Remzi Kitabevi, (İstanbul, 1989).

O'Brien, D.P., "**The Classical Economists**". Clarendon Press, (**Oxford, 1975**).

Özel, H.A., "Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi H. A. Özel, Cilt: 2, Sayı: 1, Bahar 2012.

Rowley, C.K., "John Maynard Keynes and the Attack on Classical Political Economy", "Deficits", (Edited by Buchanan, J.M. ve Tollison, R.D., Basil Blackwell, 1987.

Sargent, T.J. ve Wallace, N., "Some Unpleasant Monetarist Arithmetic", Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review vol. 5, no 3, s.1-3, <https://www.minneapolisfed.org/research/qr/qr531.pdf>

Spaventa, L., "Public Debt and Rules of Monetary Growth: An Exercise on Monetarist Arithmetic.", https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-349-08781-5_12#page-2 -

Şeker, M., "Dış Borçlanmaya Teorik Bir Bakış ve Dış Borçların Ekonomik Etkileri", Sosyo ekonomi, 2006, Cilt:2, Sayı:3.

Tsoufidis, L. "Classical Economists and Public Debt "International Review of Economics 54(1):1-12 · August 2007.

Uysal, D.; Özer, H., Ve Mucuk, M., "Dış Borçlanma Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1965-2007)", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 4, 2009.

Yalçın, A., "İktisadi Doktrinler ve Sistemler Tarihi", (Ankara, 1976).

Yay, T., "Ricardo Denklik Teoremi", s., 1344, <http://turanyay.org/files/other/ricardo.pdf>.

FELDSTEİN-HORİOKA HİPOTEZİ TÜRKİYEDE GEÇERLİMİDİR?

Doç. Dr. Kutluk Kağan SÜMER

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de 1974-2016 dönemi yıllık veriler kullanarak cari açık-bütçe açığının (ikiz açık) varlığı ile yurtiçi yatırım-yurtiçi tasarruflar arasındaki ilişkinin bulunmadığı tezini ileri süren Feldstein-Horioka (1980) hipotezini, Fidrmuc (2003) tarafından geliştirilen modelle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İkiz Açık, Feldstein-Horioka Hipotezi, ARDL, Sınır Testi, nedensellik

Feldstein ve Horioka (1980) yatırım-tasarruf ilişkisinin uluslararası sermaye hareketliliğinin derecesini ölçtüğünü ileri sürmüşlerdir. Ulusal sermaye hareketliliğinin mükemmel olduğu bir dünyada, yatırımlar dış tasarruflarla finanse edilebileceğinden, yatırımlar tasarruflar arasındaki ilişki zayıf olacaktır.

Diğer taraftan, hipotezin öngördüğünün tersine tasarrufların ve yatırımların birbiriyle ilişkisiz olması ise, yüksek sermaye akışkanlığını ve Ricardocu denkliğin geçerli olmadığı anlamına gelir. Bu durum kamu tasarrufları (bütçe açığı) ve dış ticaretin birlikte hareket etmesinisağlayarak ikiz açığın oluşmasına neden olmaktadır.

YAZIN İNCELEMESİ

Feldstein-Horioka hipotezini test etmeye yönelik yapılan ampirik çalışmalar, hipotezinde desteklenmesi yönünde tam bir uzlaşının sağlanamadığını göstermektedir. Hipotezin geçerli olduğuna ilişkin bir kanıt Levy (2004) çalışması ile gelmiştir. Wamvakidis ve Wacziarg (1988) 1970-1993 dönemi panel verilerini kullanarak 20 OECD ülkesi üzerine yaptıkları çalışmada ise, β katsayısı 0.67 olarak bulunmuştur. Bu ampirik bulgu, çok güçlü olmasa da hipotezin desteklendiğini göstermektedir.

Bolatoğlu (2005) 1970-2003 dönemi yıllık verilerini kullanarak Pesaran eş bütünleşme yöntemini uyguladığı çalışmada, yurtiçi yatırım oranı ile yurt içi tasarruf oranı arasında birebir ilişki bulunmasa da ($\beta = 0.52$), hipotezin bulgularıyla tutarlı biçimde, uzun dönemli bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hipotezi doğrulayan bir diğer çalışma, Kar ve Kara (2001) tarafından yapılmıştır.

Dünyada ise Feldstein-Horioka hipotezini destekleyen çalışmalara, Dooley, Frankel ve Mathieson (1987), Feldstein ve Bacchetta (1989), Frankel (1991), Tesar (1991)

ve Musa ve Goldstein (1993) örnek gösterilebilir (Georgopoulos ve Hejazi, 2009:341) örnek gösterilebilir.

YÖNTEM VE VERİ

Çalışmada ikiz açık ve Feldstein-Horioka hipotezi arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Fıdr muc (2003) ve Morinheiro(2008)“nun çalışmalarında kullandıkları model temel alınmıştır.

$$x_t - m_t = \gamma_1 + \gamma_2(t_t - g_t) - \gamma_3 inv_t + \varepsilon_t$$

$$CA_t = \beta_1 + \beta_2 BA_t + \beta_3 SSY_t + \varepsilon_t$$

Modelde CA cari işlemler açığının GSYİHya oranını, BA bütçe açığının GSYİH ya oranını, SSY ise sabit sermaye yatırımlarının GSYİHya oranını göstermektedir. Modelde β_2 ve β_3 katsayıları, sırasıyla BA ve SSY değişkenlerininCA değişkeniyle olan ilişkisini gösteren parametrelerdir ve teorik yaklaşımlarda bu parametrelerin sırasıyla pozitif $\beta_2 > 0$ ve negatif $\beta_3 < 0$ değer alması beklenmektedir. β_3 katsayısının negatif değer alması, bu katsayının eşitlikteki işaretinin negatif olmasından dolayı yatırımlarla cari işlemler arasında pozitif ilişkinin bulunduğunu şeklinde yorumlanmaktadır. Cari işlemler, bütçe dengesi ve sabit sermaye yatırım değişkenlerinin farklı bütünleşme seviyelerinde durağan olmasından dolayı model ARDL sınır testi (Autoregressive Distributed Lag) yaklaşımıyla tahmin edilmiştir. Sınır testi sonucunda serilerin eşbütünleşik oldukları ve uzun dönem ilişkisinin var olduğu belirlenmiştir. Engle-Granger eşbütünleşme testine göre; iki seri arasında uzun dönemli bir ilişkinin olabilmesi, iki serinin birim kök özelliklerinin aynı olmasına bağlıdır. Hâlbuki modelimizde kullanılan serilerin farklı bütünleşme düzeylerine [I(0) ve I(1)] sahip olması, Engle-Granger nedensellik testi yerine Tado ve Yamamoto (1995) nedensellik testlerinin kullanımı gerektirmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Cari işlemler, bütçe dengesi ve sabit sermaye yatırım değişkenlerinin farklı bütünleşme seviyelerinde durağan olmasından dolayı model ARDL sınır testi (Autoregressive Distributed Lag) yaklaşımıyla tahmin edilmiştir. Sınır testi sonucunda serilerin eşbütünleşik oldukları ve uzun dönem ilişkisinin var olduğu belirlenmiştir. Ayrıca modelde bütçe açığı katsayısının pozitif değer alması Türkiye’de ikiz açık sorunun var olduğunu göstermiştir. Modeller Türkiye’nin dünya sermaye piyasalarıyla yeterince entegre olmadığını göstermiştir. Ayrıca nedensellik testlerinde ikiz açık hipotezinin varlığı doğrulanmıştır.

KAYNAKÇA

AKBOSTANCI, E. ve G. İ. TUNÇ; (2002), "Turkish Twin Deficits: An Error Correction Model of Trade Balance", ERC Working Paper in Economics, 01/06, Middle East Technical University.

AKSU, H. ve S. BAĞAR; (2005), "İkiz Açıklar Hipotezinin Türkiye Açısından Araştırılması", İktisat İşletme ve Finans, 20(234), ss.109-114.

ALTINTAŞ H., TABAN S. , "Twin Deficit Problem and Feldstein – Horioka Hypothesis In Turkey: ARDL Bound Testing Approach An Investigation of Causality", International Research Journal of Finance and Economics, pp.30-45, (2011) (http://www.internationalresearchjournaloffinanceandconomics.com/ISSUES/IRJF_E_Issue_74.htm).

ALTINTAŞ, H. ve S. TABAN, "Türkiye’de İkiz Açık Sorunu ve Feldstein-Horioka Hipotezi: ARDL Yaklaşımı ve Nedensellik Araştırması", Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-I, Küresel Krizler ve Ekonomik Yönetişim, 15-16 Nisan 2010, Malatya, 1704-1734,(2010), (<http://ozal.congress.inonu.edu.tr/ekitap.html>).

ATA, A. Y. ve F. YÜCEL; (2003), "Eş-Bütünleşme ve Nedensellik Testleri Altında İkiz Açıklar Hipotezi: Türkiye Uygulaması", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(12), ss.97-110.

AY, A. Z. KARAÇOR, M. MUCUK ve S. ERDOĞAN; (2004), "Bütçe Açığı-Cari İşlemler Açığı Arasındaki ilişki: Türkiye Örneği (1992-2003)", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, ss.75-82.

BACHMAN, D. D.; (1992), "Why is the US Current Account Deficits So Large? Evidence From Vector Autoregressions", Souther Economic Journal, 59(2), pp.232-240.

BAHMANI-OSKOOEE, M.; (1992), "What Are the Long-Run Determinants of the US Trade Balance?", Journal of Post Keynesia Economics, 14, pp.85-97.

BAHMANI-OSKOOEE, M.; (1995), "Th eLong-Run Determinants of the US Trade Balance Revisited", Journal of Post Keynesian Economics, 17, pp.457-465.

BARRO, Robert J.; (1974), "Are Government Bonds Net Wealth?" Journal of Political Economy, 82(6), pp.1095-1117.

BARRO, Robert J.; (1989), "The Ricardian Approachto Budget Deficits", Journal of Economic Perspectives, 3(2), pp.37-52.

- BODMAN, P.M.; (1995), "National Saving and Domestic Investment in the Long Term: Some Time Series Evidence from the OECD", *International Economic Journal*, 9, pp. 37-60.
- BOLATOĞLU, N.; (2005), "Türkiye'de Yurtiçi Yatırım ve Yurtiçi Tasarruf Oranları Arasındaki ilişki", *Ekonomik Yaklaşım*, 16(56), 19-32.
- BROWN, R. L., J. DURBIN ve J. M. EVANS; (1975), "Techniques for Testing the Constancy of Regression Relations over Time", *Journal of Royal Statistical Society, Series B*, 37, pp.149-163.
- COAKLEY, J., KULASI, F. ve R. SMITH; (1996), "Current Account Solvency and the Feldstein-Horioka Puzzle", *The Economic Journal*, 106, pp.620-627.
- DARRAT, A.F.; (1988), "Have Large Budget Deficits Caused Rising Trade Deficits?", *Southern Economic Journal*, 54, pp.879-887.
- DICKEY, D.A. ve W.A. FULLER; (1979), "Distribution of The Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root", *Journal of the American Statistical Association*, 74, pp.427-431.
- DICKEY, D.A. ve W.A. FULLER; (1981), "Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with A Unit Root", *Econometrica*, 49(4), pp. 1057-1072.
- ENDERS, W. ve B. S. LEE; (1990), "Current Account and Budget Deficits: Twins or Distant Cousins?", *The Review of Economics and Statistics*, 72(3), pp.373-381.
- ENGLE, R. F. ve C. W. J. GRANGER; (1987), "Cointegration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing", *Econometrica*, 55 (2), pp.251-276.
- EVANS, P.; (1988), "Is the Dollar High Because of Large Budget Deficits", *Journal of Monetary Economics*, 18(3), pp.227-249.
- EVANS, P.; (1989), "Do Budget Deficits Affect the Current Account?" Working Paper, Ohio State University.
- FELDSTEIN, M. ve C. HORIOKA; (1980), Domestic Saving and International Capital Flows, *Economic Journal*, 90 (358), pp.314-29.
- FELDSTEIN, M.; (1983), "Domestic Saving and International Capital Movements in the Long Run and in the Short Run", *European Economic Review*, 21(1-2), pp.129-151.
- FELDSTEIN, M. ve P. BACCHETTA; (1989), "National Savings and International Investment", NBER Working Paper, No:3164.

FIDRRMUC, J. (2003), "The Feldstein-Horioka Puzzle and Twin Deficits in Selected Countries, *Economic of Planning*, 36, pp.135-152.

FRANKEL, J.A.; (1991), "Quantifying International Capital Mobility in the 1980s", (Ed: B.D. Bernheim ve J.B. Shoven), *National Saving and Economic Performance*, Chicago: University of Chicago Press.

GOMES, F. A .R., A. H. B. FERREIRA ve J.J. FILHO; (2008), "The Feldstein-Horiokapuzzle in South American Countries: a time-varying approach", *Applied Economic Letters*, 15, pp.859-863.

GEORGOPOULOS, G. ve W. HEJAZI; (2009), "The Feldstein-Horioka Puzzle Revisited: Is the Home-Bias MuchLess?", *International Review of Economics and Finance*, 18, pp.342-350.

HAKRO, A.N.; (2009), "Twin Deficits Causality Link-Evidence from Pakistan", *International Research Journal of Finance and Economics*, 24, pp.54-70.

JANSEN, W. J.; (1996), "Estimating Saving-Investment Correlations: Evidence for OECD Countries Based on an Error-Correction Model", *Journal of International Money and Finance*, 15(5), pp.749-781.

JOHANSEN, S.; (1988). "Statistical Analysis of Cointegration Vectors, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12(2-3), pp.231-254.

JOHANSEN S. ve JUSELIUS, K.; (1990), "Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration –with Application to the Demand for Money", *Oxford Bulletin of Economic sand Statistics*, 52(2), pp.169-210.

KAR, M. ve M. A. KARA; (2001), "Finansal Entegrasyon ve Sermaye Akışkanlığı: Türkiye Örneği", *İktisat, İşletme ve Finansı*, 16(180), ss.62-71.

KIM, K. H.; (1995), "On the Long-Run Determinants of the US Trade Balance: A Comment", *Journal of Post Keynesian Economics*, 17(3), pp.447-455.

KOUASSÛ, E., M., MOUGOUE, ve K. O. KYMN; (2004), "Causality Tests of The Relationship Between The Twin Deficits", *Empirical Economics*, 29, pp.503-525.

KRUGMAN, P. R. ve OBSTFELD, M.; (2006), *International Economics Theory-Policy*, Seventh Edition, Pearson Addison Wesley, pp.285-291.

LANEY, L.O.; (1984) "The Strong Dollar, the Current Accountand Federal Deficits: Cause and Effect", *Federal Reserve Bank of Dallas Economic Review*, (January), pp.1-14.

LEVY, D.; (2004), "Is the Feldstein-Horioka Puzzle Really a Puzzle", *Aspects of Globalization: Macro economic and Capital Market Linkages in the Integrated World Economy*, (Ed: C. Tsoukis, G. M. Agiomirgianakis ve T. Biswas), London: Kluwer Academic Publishers.,

MARINHEIRO, C. F.; (2008), "Ricardian Equivalence, Twin Deficits, and the Feldstein-Horioka Puzzle in Egypt", *Journal of Policy Modeling*, 30, pp.1041-1056.

MILLER, S. M.; (1988), "Are Saving and Investment Cointegrated?", *Economic Letters*, 27, pp. 31-34.

MILLER, S. M. ve F.S. RUSSEK; (1989), "Are the Twin Deficits Really Related?", *Contemporary Economic Policy*, 7(4), pp.91-115.

MURPHY, R.G. (1984), "Capital Mobility and the Relationship Between Saving and Investment in OECD Countries", *Journal of International Money and Finance*, 3, pp.327-342.

MURTHY, N.R.V.; (2009), "The Feldstein-Horioka Puzzle in Latin American and Caribbean Countries: A Panel Cointegration Analysis", *Journal of Economics and Finance*, 33, pp.176-188.

MUSSA, M. ve M.; GOLDSTEIN; (1993), "The Integration of International Capital Markets, International Monetary Fund Working Paper: WP/93/95, (December).

OBSTFELD, M.; (1986), "Capital Mobility in the World Economy: Theory and Measurement", *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 24(1), pp. 55-103.

ONGUN, T.; (2002), "Türkiye'de Cari Açıklar ve Ekonomik Krizler", *Kriz ve IMF Politikaları*, Ed., Ö. F. ÇOLAK, Aklım Yayınevi, ss. 39-93.

ORHANGAZĞ, Ö.; (2002), "Turkey: Bankruptcy of Neoliberal Policies and the Possibility of Alternatives", *Review of Radical Political Economics*, 34(3), pp.335-341.

PERRON, P.; (1989), "The Great Crash, the Oil-Price Shock, and the Unit Root Hypothesis", *Econometrica*, 57(6), pp.1361-1401.

PESARAN, H. ve Y. SHIN; (1995), "An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis", iç. S. Strom, A. Holly ve A. Diamond (Eds.), *Centennial Volume of Ranger Frisch*, Cambridge University Press.

- PESARAN, H., SHIN, Y. ve R. J. SMITH; (2001), "Bound Testing Approaches to the Analysis of Long Run Relationships", *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), pp.289-326.
- PHILLIPS, P. C. B. ve P. PERRON; (1988), Testing for a Unit Root in Time Series Regression. *Biomètrika*, 75(2), pp.336-346.
- ROSENWEIGH, J.A. ve E.W. TALLMAN; (1993), "Fiscal Policy and Trade Adjustment: Aret he Deficits Really Twins?", *Economic Inquiry*, 31, pp.580-594.
- TESAR, L.; (1991), "Savings, Investmentand International Capital Flows", *Journal of International Economics*, 31(1-2), pp.55-78.
- VAMVADIDIS, A. ve R. WACZIARG; (1998), "Developing Countries and the Feldstein-Horioka Puzzle", *IMF Working Paper, WP/98/2* (January).
- VAMVOUKAS, G.A.; (1997), "A Note on Budget Deficits and Interest Rates: Evidence from a Small Open Economy", *Southern Economic Journal*, 63(3), pp. 803-811.
- ZENGİN, A.; (2000), "İkiz Açıklar Hipotezi (Türkiye Uygulaması)", *Ekonomik Yaklaşım*, 2(35), ss.37-67.
- ZIVOT, E. ve D.W.K. ANDREWS; (1992), "Further Evidence of Great Crash, the Oil-Price Shock and the Unit Root Hypothesis", *Journal of Business and Economic Statistics*,10(3), pp.251-270.

**EVIDENCE OF STOCK RETURN SERIES USING SEMIPARAMETRIC
REGRESSION IN NONLINEARITY WITH SPLINE SMOOTHING WITH
SYSTEMATIC RISK**

Asst. Prof. Dr. TUĞBA DAYIOĞLU

Asst. Prof. Dr. OZLEM SAYDAR

ABSTRACT

In this study we consider of the stock return series with nonparametric methods for the characterising nonlinear dependence. In the Nonparametric regression using smoothing spline, kernel smoothing or Nadaraya Watson estimator when the dimensionality d is less than or equal each other. Looking at the structure of the data we will try to decide to nonparametric regression and nonlinearity structure together. The aim of the study is nonparametric regression model or nonlinear return ratio data using semiparametric regression model thus it is suitable or not for the nonlinearity with mean function in regression to show the invalid parametric structure. In this study we used the data between 2016-2017 and 250 daily stock prices of Tupsas data and betas, volatility used in semiparametric regression.

Keywords: Semiparametric Model, Nonlinearity, Smoothing Spline etc., Stock return, systematic risk, beta, Istanbul Stock Exchange.

INTRODUCTION

In the recent years when the statistical and econometrical analysis are improving and when we can't use the only parametric and nonparametric regression models we are using the both including advantages of these models and connecting both models are called semiparametric regression models.

The first studies about the semiparametric regression model was initiated in 1985 and from that day forward it has been developed in various studies and applied in various fields.

In this study first we want to explain parametric and nonparametric structure which including both is called semiparametric regression models. On the other hand using our variable is showing nonlinear structure and with smoothing kernel or spline smoothing method we could use in a semiparametric regression model even not to have only nonparametric regression model that have disadvantages of this model is

**BACK (IN) TO THE BALKANS: SPACE, TIME AND IDENTITY IN JEFFREY
EUGENIDES' MIDDLESEX**

Dr. Lucia Opreanu

ABSTRACT

The paper will explore the various coordinates shaping the identities of the three generations of Greek Americans whose lives are traced in Jeffrey Eugenides' *Middlesex*, a hybrid text fusing the narrative strategies and conventions of epic, history, romance and tragedy, and covering some of the momentous events that unfold from the early 1920s to the mid-1970s on a vast map comprising landmarks as diverse as Bursa, Smyrna, Cyprus, Detroit and San Francisco. It will pay particular attention to the long (geographical as well as spiritual) journey undertaken by Eleutherios and Desdemona Stephanides from their native Bithynios, a small village nestled on the slopes of Mount Olympus, across multiple land and maritime borders and cultural boundaries to the vast melting pot of the United States, and examine the problematic ethnic, racial and gender identity of their descendants and the narrative transposition of turning points in the history of both the Balkans and the United States.

Key words: ethnicity; hybrid; identity; immigrant; subjectivity.

INTRODUCTION

Without intending to disregard the literary merits of Jeffrey Eugenides' Pulitzer Prize-winning novel, its contributions to public awareness of intersex identity and its unique take on the American Dream, the paper aims to explore equally significant but less thoroughly discussed elements woven in this long and compelling narrative. Devised as a literary hybrid, much like its hermaphroditic narrator (Götje, 2005:4), the novel defies attempts at categorical classification (Brooks, 2013:146), blending a multitude of genres into a single intricate narrative: past the surface of the apparently traditional immigrant family saga, readers gradually discover a "coming-of-age story" (Hamilton and Jones, 2010:125) as well as a "comic epic of Greek American identity" (Carroll, 2012:111) with elements of science fiction, immigrant essay (Götje, 2005:3) and romance. As regards the equally problematic reality/fiction dichotomy, the seamless concatenation of documented historical events (*grande histoire*) and personal experience (*petit récit*) questions the common perception of history whilst also enriching the steadily growing canon of historiographic metafiction. The analysis will be largely confined to tracing the evolution of the Stephanides clan from Eleutherios and Desdemona's

timely escape from their war-ridden home in Asia Minor to their grandson's efforts to come to terms with his ambiguous gender identity.

LITERATURE REVIEW

Some of the most challenging questions the paper aims to raise and hopefully clarify have to do with the relative importance of the various coordinates of immigrant identity, the possibility of fully reinventing oneself after leaving behind the traumas of war and the unenviable status of refugee and the extent to which a work of fiction can ever rival specialized literature in the field of history in terms of providing an objective and accurate account of past events. Given its setting in "the rich and turbulent world of the Greek diaspora in Turkey and America" and the extent to which it "probes the makings of an increasingly multicultural American landscape" (Black, 2010:140), Eugenides' novel represents one of the most complex approaches to "migration, self-invention, self-transformation, self-fashioning" (Götje, 2005:6) in literature and such an analysis is likely to yield unique insights into the "cultural and genetic constructions of heritage and inheritance" and indeed into "the historical and cultural contingencies of identity" (Carroll, 2012:126).

METHOD AND DATA

The analysis conducted in this paper entails a close reading of the numerous references to historical events to be found in *Middlesex* and will occasionally resort to narratology beyond the familiar exploration of voice, style, perspective or omniscience, with a view to establishing to what extent Eugenides' encyclopedic novel (generally associated with the conventions of Bildungsroman, the picaresque and family saga) can also be regarded as an example of historiographic metafiction. In this respect, particular attention will be paid to the accuracy of the various historical references and the narrative treatment of important temporal landmarks will be examined through the lens of specialized literature referring to events ranging from the Greco-Turkish War of 1919-1922 to the Detroit riots. As far as the protagonists' ambiguous identities are concerned, the structuralist concept of binary opposition might prove particularly useful in devising a series of dichotomies meant to compress the often perplexing fusion of different national, ethnic, racial, religious and gender coordinates by means of accessible if rather oversimplified formulas. Use will be also made of the tools provided by identity theories and postcolonial criticism in order to highlight the ways in which Eugenides not only debunks the conventional gender dichotomy and highlights the limitations of the American understanding of race, miscegenation, ethnicity, religion and the Islam, but also exposes the stereotypical imperialist perception of Armenian, Greek, Jewish and Turkish identities.

FINDINGS AND DISCUSSIONS

An attentive analysis of the memorable protagonists populating the changing kaleidoscope of locations captured in *Middlesex* and of the momentous historical events experienced by the successive generations of the ill-fated Stephanides dynasty not only confirms the rigorous research behind Eugenides' apparently light-hearted plot, but also provides further confirmation of the complex fusion of different heritages often found at the core of immigrant identity. Indeed, Eugenides does much more than merely expand on the brief yet tantalising glimpses of Asia Minor present in *The Virgin Suicides*, a minor protagonist of which appears to have constructed her entire American life around the scattered fragments of her Old World childhood; like *The Virgin Suicides*, *Middlesex* provides convincing examples of enthusiastic assimilation into American culture (Eleutherios and Sourmelina) and stubborn refusal of integration (Desdemona) but adds to them countless other ways of positioning oneself within a specific community or environment. The novel moreover has the rare merit of successfully combining readability and stylistic sophistication without compromising on the accuracy of the historical information delivered, and of providing unique insights into some of the most colourful aspects of Balkan history and identity filtered through the sensibilities of a wide range of protagonists and resulting in a multitude of perspectives that perfectly matches the complexity of Balkan spaces and their entangled history.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

While *Middlesex* remains a likely candidate for the coveted title of Great American Novel and one of the most representative literary depictions of the Greek immigrant drama, it can actually be argued that its full educational potential is yet to be explored. Far from merely providing valuable insights into the contradictions at the heart of contemporary identities and vivid glimpses of the past, Eugenides' narrative actually achieves epistemic performances comparable to the findings of historical sociology and as such is worth considering as a valuable addition to a scholar's bibliography as well as to the less exacting reading lists of contemporary inhabitants of the Balkans or of third or fourth generation Americans interested in the history of their Greek, Armenian or Turkish forefathers. The momentous events punctuating its plot and the richly multicultural communities inhabiting its various landscapes would moreover provide a good vantage point from which to assess the pitfalls and limitations of political, racial and religious terminology (black, blasphemy, majority, minority, Muslim, nationality, oppression) evoked in recent discussions of similar texts and American literature in general and perhaps even reach a satisfactory verdict on the adequacy of employing the same critical vocabulary in reference to the ethnic, racial and religious dimensions of the Balkans

and of the American melting pot. Further research into a wider literary landscape is also bound to yield interesting insights into the relationship between history and fiction; one such project might entail a comparative analysis of several literary accounts of the history, traditions, locations and inhabitants of the Near East aimed to reveal the ways in which Eugenides' version differs from other Western approaches to the Balkans such as Olivia Manning's 1960-1965 *Fortunes of War: The Balkan Trilogy* and Louis De Bernières' 2004 *Birds Without Wings*, while also providing an incomparably more detailed exploration of the traumas, contradictions and paradoxes governing the lives of American citizens of Balkan descent than his own earlier novel, *The Virgin Suicides*.

REFERENCES

- Bartlett, L. (2009) Developing gender: the path to new identity in Ben Jelloun's *The Sand Child* and Eugenides's *Middlesex*, *Gender*. Ed. G.E. Teague. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Black, S. (2010) *Fiction Across Borders: Imagining the Lives of Others in Late Twentieth-Century Novels*. New York: Columbia University Press.
- Brauner, D. (2012) No Man's Land: the Transgendered Voice in Eugenides's *Middlesex* and Tremain's *Sacred Country*, *Cross-Gendered Literary Voices: Appropriating, Resisting, Embracing*. Eds. R. Kim and C. Westall. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Brooks, C.K. (2013) *Beyond Postmodernism: Onto the Postcontemporary*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Carroll, R. (2012) *Rereading Heterosexuality: Feminism, Queer Theory and Contemporary Fiction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- De Boeuer, A. (2012) *States of Exception in the Contemporary Novel: Martel, Eugenides, Coetzee, Sebald*. New York and London: Continuum.
- Eugenides, J. (2002) *The Virgin Suicides*. London: Bloomsbury.
- Eugenides, J. (2003) *Middlesex*. London: Bloomsbury.
- Götje, A. (2005) *Ethnicity and ethnic identity in Jeffrey Eugenides's Middlesex*. Munich: Grin Verlag.
- Hamilton, G. & Jones, B. (2010) *Encyclopedia of Contemporary Writers and Their Work*. New York: Facts on File.

Heuck Allen, S. (1999) *Finding the Walls of Troy: Frank Calvert and Heinrich Schliemann at Hisarlık*. Berkeley: University of California Press.

Karavasilis, N. (2010) *The Whispering Voices of Smyrna*. Pittsburgh: Red Lead Press.

Hutcheon, L. (2004) *A Poetics of Postmodernism. History, Theory, Fiction*. New York and London: Routledge.

Land, I. (2016) *The Tolerant Coast, Sea Narratives: Cultural Responses to the Sea, 1600-Present*. Ed. C. Mathoeson. New York: Palgrave Macmillan.

McLennan, R. (2010) *Chasing After the Wind: The Adolescent Aporias of Jeffrey Eugenides, Writing America into the Twenty-First Century: Essays on the American Novel*. Eds. Boyle, E. & A.M. Evans. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Robbins, B. (2011) *The worlding of the American Novel, The Cambridge History of the American Novel*. Ed. L. Cassuto. Cambridge: Cambridge University Press.

Ther, P. (2016) *The Dark Side of Nation States: Ethnic Cleansing in Modern Europe*. New York & Oxford: Berghahn.

Von Dahlern, N.M. (2013) *The Ethical Foundations of Postmodernity. Communicative Reality and Relative Individuals*. Bremen: EHV.

Zecker, R. (2008) *Metropolis: The American City in Popular Culture*. Westport & London: Greenwood.

IN GOOD TIMES AND BAD: THE CASE OF ROMANIA'S UNWAVERING SUPPORT FOR THE EU

Mihaela Ivanescu

ABSTRACT

Ten years after joining the EU, Romanians remain among the top European citizens with the highest degree of trust in the EU, its policies and institutions. Although over the past decade this rate of trust has fluctuated and even diminished, it has been relatively insignificant, ranging between 75% and 67%. At the same time, the level of trust in the national institutions remained relatively low, and although it has experienced some minor increases in recent years (from 19% to 22%), it has been consistently well below the European average (which, over the last decade, maintained between 40 and 30%).

Our paper will try to bring into discussion the possible grounds for this unwavering trust in Europe, through an analysis that will focus on two main elements: the perceptions of the Romanian citizens about the EU, its institutions and policies, respectively the crisis of their trust in the national institutions and the transfer of trust to the European institutions, generated by the instability of the political and economic system, and the inability of the political class to implement appropriate public reforms and policies throughout the 1990s and even later.

One of the research hypotheses we test in this paper is that the confidence shown by the Romanians towards the EU and its institutions is inversely proportional to the confidence in the national institutions and the Romanian politicians, as a result of the inability of the latter to build, over a decade after the fall of communism, a stable democracy, strong political institutions and a high standard of living. Practically, as EU accession became an increasingly secure target, Romanian citizens made a certain kind of transfer of institutional trust, from the national institutions to the European ones, which they hoped to offer viable solutions for some socio-economic issues such as rising living standards, falling unemployment rate or increasing the level of foreign investment in Romania.

In the years preceding Romania's accession to the EU, the Romanians' confidence in the future of the EU has remained high (over 65%). We will argue in this paper that there is a strong link between the lower level of livelihood of Romanians and this attitude, as in the case of other EU member states a situation other than the

one in Romania was noted. While they were pleased with their present but worried about the future, the Romanians believed that membership in the EU would bring them a better living. We will also show that this exaggerated optimism was not a result of a high level of knowledge about the EU symbolic elements or the institutional mechanism as would have been expected, but was a reaction that only expressed the wish of adhesion to western values. We will support our argumentation in this regard also by referring to the relatively limited success of Eurosceptic ideas in Romania, where only the Greater Romania Party (PRM) maintained during more than a decade a constantly critical discourse on the EU and its policies, as opposed to the impetus that Euroscepticism experienced during the same period in many of the other EU Member States.

Keywords: European Union, Romania, national institutions, trust deficit, transfer of institutional trust, reforms, euro-enthusiasm, euroscepticism